

yaşayan miras

Antakya'da deprem sonrası toplum odaklı
yeniden inşa süreci için ortak bir açıklama

Ocak 2024

Antakya'da deprem sonrası toplum odaklı yeniden inşa süreci için ortak bir açıklama

Bu ortak açıklama, Kasım 2023'te Antakya'da düzenlenen ve Antakya'nın "yaşayan mirasına" odaklanan bir açık forumun sonuç metnidir.

Yaşayan miras; mekânlar, insanlar, pratikler, bilgi, eserler, olaylar ve hafıza gibi somut ve somut olmayan bileşenleri içerir. Yeniden inşa sürecini geçim kaynakları ve toplumsal pratikler, planlama, yapılaşma ve mülkiyet hakları, peyzaj ve ekolojik onarımı, bellek ve aidiyetle ilişkilendirir.

Forum, Şubat depremlerinden sonra kentin yeniden inşası için çalışan toplumsal gruplar, sivil toplum aktörleri ve yapılı çevre uzmanları arasında paylaşımı ve öğrenmeyi kolaylaştırmayı amaçladı. İki gün süren foruma 30'dan fazla kişi katılarak saha ziyaretleri, grup çalışmaları ve açık tartışmalar gibi etkinliklerde yer aldı.

Bu açıklama, Antakya'nın yaşayan mirasını şu anda etkileyen altı ana meseleyi ve bunları işbirliği içinde ele almanın potansiyel yollarını ana hatlarıyla ortaya koymaktadır. Bu sürecin ilk sonucu olarak bu açıklama, insanların ve kuruluşların bir araya gelerek Antakya'nın yerel halkını ve yaşayan mirasını, şehrin geleceğinin merkezine yerleştirmenin yollarını incelemeleri için ortak bir zemin oluşturmayı amaçlamaktadır.

Antakya'da yaşayan mirası etkileyen temel meseleler

- 1 Kamusal altyapı eksikliği ve artan "insansızlaşma"
- 2 Ekolojik yıkım ve halk sağlığı riski
- 3 Doğal ve kolektif alanların gasp edilmesi
- 4 Mekan duygusu, hafıza ve yerel mirasın kaybı
- 5 Yerinden etme, soylulaştırma ve turistikleştirme
- 6 Kişisel güvenlik ve asayiş

Kamusal altyapı eksikliği ve artan “insansızlaşma”

Antakya’da yaşayanların büyük çoğunluğu evlerini terk etmek zorunda kalmış, büyük bir kısmı da şehirden tamamen taşınmıştır. Şehir; güvenli içme suyu, gıda, sanitasyon, enerji ve bilgiye erişim gibi temel kamusal altyapı ve konut sıkıntısıyla boğuşmaya devam etmektedir. Ayrıca, sağlık, eğitim, ulaşım ve istihdam olanakları gibi temel hizmetler yetersizdir ve bu durum, nüfusun azalmaya devam etmesine sebep olmaktadır. Bu sorun özellikle geçici barınma alanlarında ciddi boyutlardadır. Uygun yaşam koşullarının yeniden tesis edilmesi sürecinin net bir zaman çizelgesinin olmaması önemli bir belirsizlik yaratmıştır. Deprem sonrası yaşam koşullarının iyileştirilmesinde STK*larının oynadığı kritik role rağmen, yıkımın boyutu bu kuruluşların kapasitesini aşmaktadır. Bu durum, şehirde kalanlar için yaşamı sürdürülemez hale getirmekte ve gidenlerin geri dönmesine engel olmaktadır.

Antakya’nın iyileşmesine yardımcı olmak için günlük yaşamı destekleyen tesislerin yeniden inşasına öncelik verilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu, yeterli konut ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayan kamusal altyapı ve hizmetlerin sağlanmasını da içermektedir. Günlük yaşam koşullarının düzeltilmesi, Antakya sakinlerinin Antakya’da kalmasını ve gidenlerin geri dönmesini sağlamanın anahtarıdır.

Ekolojik yıkım ve halk sağlığı riski

Büyük yıkımlar ve moloz dökümleri, molozlarda asbest gibi zehirli maddeler bulunmasına rağmen, yasal tedbirlere ve uzmanların uyarılarına uyulmadan gerçekleştirilmektedir. Kontamine molozlar tarım arazilerine, su yollarına ve doğal yaşam alanlarına dökülerek Antakya'nın havasını ve toprağını kirlenmektedir. Bu durum biyoçeşitlilik açısından zengin doğal alanların sürdürülebilirliğini ve tarımsal ürünlerin güvenilirliğini tehdit edip, yerel ekonomiye ve insanların geçim kaynaklarına zarar vermektedir. Ayrıca Antakya'daki mevcut ve gelecek nesilleri etkileyerek halk sağlığı açısından da önemli bir risk oluşturmaktadır. STK'ların çağrılarına rağmen sorumlu idareler, uyarıları ve çağrıları göz ardı eden bir tutum benimsemektedir.

Kamu yetkilileri, Antakya sakinlerinin adil ve sağlıklı bir yaşam alanına sahip olma hakkını güvence altına almak için acilen harekete geçmelidir. Enkazın kaldırılması, molozun taşınması ve depolanmasının bilimsel verilere ve yasalara uygun olarak yapılmasını sağlamak için sivil toplum tarafından yetkili idare üzerindeki baskının arttırılması gerekmektedir. Çevre ve sağlıkla ilgili düzenlemeler uygulanmalı ve sorumlu özel şirketlerin halk sağlığını riske atmasına ve Antakya'nın doğal yaşam alanlarını tahrip etmesine izin verilmemelidir.

Doğal ve kolektif alanların gasp edilmesi

Depremden sonra çadır ve konteyner yerleşkeleri, yeni toplu konut siteleri ve moloz döküm sahaları; parklar, tarım arazileri, zeytinlikler ve doğal alanlar gibi kamusal ve doğal nitelikli alanları gasp etmektedir. Prefabrikler ve derme çatma yerleşimler gibi plansız yapılaşmalar da bu düzensiz yayılma eğilimini derinleştirmektedir. Bu durum, tarım alanlarının on yıllardır kontrolsüz bir şekilde imara açılması ve kentleşmesiyle geleneksel tarımsal geçim kaynaklarının tehlikeye atılmasına ek olarak gerçekleşmektedir. Kontrolsüz yapılaşma müşterek alanları ve doğal çevreyi tahrip etmekte, afet sonrası acil durum müdahalelerinin sürdürülmesi mümkün olmayan yeni bir kentleşme dalgasına yol açarak Antakya'nın sosyal ve ekolojik dengesinin karşı karşıya olduğu riski büyütmektedir. Ayrıca, depremden önce yapılmış eski imar planlarının hala yürürlükte olması, durumu daha da kötüleştirmektedir.

Yeniden inşa sürecinin, iklim kriziyle birlikte daha acil hale gelen aşırı kentleşme ve kontrolsüz yayılma gibi uzun süredir devam eden sorunların ele alınması için bir imkan sunması gereklidir. İnsanların en acil ihtiyaçlarını karşılamaya ve çözüm geliştirmelerine destek olmaya odaklanırken, planlama çerçeveleri oluşturmak, doğal ve tarımsal arazilerin yanı sıra ortak alanların gasp edilmesini önleyecek tedbirler alınmalıdır.

Mekan duygusu, hafıza ve yerel mirasın kaybı

Antakya'da yaşanan felaket günlük yaşamı altüst etmiş, bireyleri "normale dönüş" hasretiyle baş başa bırakmıştır. Yaşanan büyük yıkım, kent sakinlerinin aidiyet ve ortak kimlik duygularını derinden etkilemiş, kente dair anıların korunması ve gelecek nesillere aktarılmasının önünde önemli engeller oluşturmuştur. Ayrıca, tanıdık kent simgelerinin yokluğu şehirde yön bulmayı zorlaştırmıştır. Bu kayıp, anıtsal binaların yıkılmasının ötesine geçerek, yeniden inşa çalışmalarında genellikle ihmal edilen ve aceleyle yapılan yıkımlar ve enkaz kaldırma çalışmaları nedeniyle, zaten önemli ölçüde zarar görmüş olan gündelik mekanları ve sivil mimariyi de kapsamaktadır. Zaman içinde azınlık haline gelmiş kültürel grupların kolektif kimliği, bu açıdan özellikle savunmasızdır.

Yeniden inşa süreci, Antakya sakinlerinin anılarını, sıradan unsurların ve gündelik pratiklerin değerini, resmi anlatılardan farklılaşan tarih anlatısını tanıyıp korumalıdır. Tarihi eserlerin özgün özelliklerine sadık kalınarak ayağa kaldırılması ve onarılması esastır ve azami özen gösterilerek gerçekleştirilmelidir. Ancak, insanların "mekan duygusunu" yeniden tesis etmek için Antakya'yı onarmak, insanların mekânlarla ve gündelik hayatla ilişkilendirdikleri toplumsal anıları da içermelidir.

Yerinden etme, soylulaştırma ve turistikleştirme

Antakya'daki pek çok kişi, şehir yeniden inşa edildiğinde, Antakya'nın artık kendilerine ait olmayacağından korkuyor. Eski Antakya'da soylulaştırma ve turistikleştirme süreçleri depremden önce de sürmekteydi, ama yeniden inşa bu süreçleri daha da derinleştirme riski taşıyor. En hasarlı bölgelerden bazıları, özellikle de şehir merkezine yakın olanlar, şimdi önemli rant girişimleriyle karşı karşıya. Bu durum özellikle düşük gelirli bölge sakinleri ve azınlıkta kalan kültürel gruplar için bir tehdit oluşturmaktadır. Sadece kâr amacı güden, turizme ve yüksek gelirli kullanıcılara kentin mevcut sakinlerinden daha fazla öncelik veren bir yeniden yapılanmanın, kent ile kent sakinleri arasındaki ilişkiyi zorlaştırması kaçınılmaz olacaktır.

Yeniden inşa planlanırken Antakya'nın sosyo-kültürel çeşitliliğinin ve komşuluk kültürünün korunmasına öncelik verilmesi elzemdir. Kentin kadim etnik ve dinsel topluluklarını, daha az varlıklı olanları, mülk sahibi olmayanları ve göçmenleri kapsayacak araçlar oluşturulmalıdır. Kamu idaresi, yerinden edilenlerin depremden önceki yerlerine dönmelerini kolaylaştırmalı, daha fazla yer değiştirme ve önemli demografik değişikliklerden kaçınılmalıdır.

Kişisel güvenlik ve asayiş

Antakya'da kalan sakinler, terk edilmişlik ve yetersiz aydınlatmadan kaynaklanan suç ve hırsızlık gibi risklerdeki artışın yanı sıra uygunsuz yıkımlar, aldığı hasar nedeniyle dengesini yitirmiş yapılar ve düşen molozların yarattığı fiziksel tehlikeler gibi birçok riskle karşı karşıyadır. Ayrıca, ulaşım yollarının kötü koşulları da trafik kazası riskini artırmaktadır. Depremi neden olduğu yıkım, travma ve geçim kaynağı kaybının yanı sıra, kişisel güvenliğin olmaması Antakya sakinleri için bir başka kırılma katmanı oluşturmaktadır. Bu güvenlik eksikliği, toplumdaki en kırılgan bireyleri orantısız bir şekilde etkilemektedir.

Kişisel güvenlik ve asayişin sağlanması Antakya sakinlerinin refahı için hayati önem taşımaktadır. İlgili makamlar ve kuruluşlar herkes için güvenli bir ortam sağlamak üzere birlikte çalışmalıdır. Zira güvenli bir ortam, kentin yeniden yaşanabilir hale gelmesi için elzemdir.

Nasıl ilerlemeliyiz?

Şehri onarmak ve yaşayan mirasını korumak için Antakya halkını yeniden inşa sürecinin merkezine yerleştirmek çok önemlidir.

Mevcut yeniden inşa süreci parçalı ve koordinasyonsuz bir şekilde yürütülmekte olup, bu durum, yaşamlarını ve mekânlarını yeniden inşa etmeye çalışan kent sakinlerinin yanı sıra onlara destek olmayı amaçlayan kuruluşlar üzerinde de ağır bir yük oluşturmaktadır. Bu yaklaşım, depremin büyük ölçekli bir felakete dönüşmesinin önemli sebeplerinden olan deprem öncesi kentin sorunlu planlaması ve inşasıyla benzerlikler taşımaktadır.

Antakya'nın yeniden inşasının planlanması ve uygulanmasında sivil toplumun önemli ölçüde daha büyük bir rol oynamasıyla birlikte, yeniden inşa sürecinin şehir ölçeğinde ve kapsayıcı bir perspektifi benimsemesine açık bir ihtiyaç vardır. Bu hedefe ulaşmak için kamu yetkilileri, yerel halk, sivil toplum örgütleri ve meslek kuruluşlarının ortak çabaları gerekecektir. Nasıl ilerlememiz gerektiği konusunda 3 yol belirledik:

1

Halkın Katılımı
ve Hesap
Verebilirlik

2

Toplum Temelli
Örgütlenme ve
Eylem

3

Sivil Toplum
ve Profesyonel
Destek

Halkın Katılımı ve Hesap Verebilirlik

Hem ulusal hem de yerel kamu yetkilileri, anlamlı vatandaş katılımını mümkün kılan alanlar ve mekanizmalar oluşturmalı; yerel halkı mahalle, bölge ve ilçe düzeylerinde karar alma süreçleri üzerinde gerçek bir etkiye sahip olacak şekilde güçlendirmelidir. Devlet kurumlarının deprem bölgesindeki eylemleri, kısa vadeli siyasi ve mali kazanımlar yerine uzun vadeli kolektif çıkarlar gözetilerek yönlendirilmelidir. Yıkımın ölçeği, kamu yetkililerinin diğer birçok paydaşla işbirliği yapmasını da gerektirmektedir. Bu nedenle açık ve şeffaf bir iletişim ve koordinasyon kurulması şarttır.

Antakya'nın vatandaşları ve dostları olarak, yeniden inşa sürecine aktif olarak dahil olmayı talep ediyoruz. Kamu yetkililerini halkın ve sivil toplumun sesine kulak vermeye, halkla iletişim kurmaya, görüşlerimizi almaya ve bu görüşler doğrultusunda kararlar almaya çağırıyoruz. Atanmış ve seçilmiş yetkililerin yerel halkın sorunlarını ve gereksinimlerini derinden anlaması, denetim ve kontrol mekanizmalarının etkin bir şekilde işletilmesi elzemdir.

Toplum Temelli Örgütlenme ve Eylem

Yerel halk ve toplum temelli kuruluşlar, Antakya'nın yeniden inşa sürecine anlamlı bir şekilde katılmaları için yerel sakinleri harekete geçirmede çok önemli bir role sahiptir. Mahalle meclisleri kurarak, düzenli toplantılar düzenleyerek, bilgi paylaşarak, duyulmamış seslere kulak vererek ve devam eden planları tartışarak mahalle, bölge ve ilçe düzeyinde farklı yerel grupları örgütlemeye odaklanılmalıdır. Kamu yetkililerini ve özel sektördeki aktörlere sorumluluklarını hatırlatmak ve yerel sesleri yükseltmek için gereken kritik kitleyi oluşturmak üzere, özeleştirici de dahil olmak üzere kapsayıcı halk katılımı ve düşünme araçlarının geliştirilmesi şarttır.

Birçoğu hâlihazırda aktif olan toplum temelli kuruluşların, kent genelinde ve ötesinde yerel topluluklar, aktivistler ve destekçilerden oluşan daha geniş bir ağ içerisinde işbirliği yapmaları da gerekmektedir. **Bu şekilde Antakya halkı, küçük ölçekten başlayarak planlama sürecine eleştirel bir şekilde dahil olabilecek, kendi ihtiyaç ve isteklerini karşılayan bir yeniden inşa sürecini şekillendirebilecektir.**

Sivil Toplum ve Profesyonel Destek

Antakya'da halihazırda aktif olan sivil toplum ve meslek örgütleri, kamu yetkilileriyle yerel halk arasında anlamlı bir işbirliğini desteklemek için çalışmalıdır. Bağımsız sivil toplum grupları, etkili iletişim kanalları kurmak ve yönetmek, bilgi paylaşmak ve ekolojik koruma, kentsel planlama, kentsel hizmetlerin sunulması ve kültürel haklarla ilgili konular da dahil olmak üzere yeniden yapılanma sürecinde bölge sakinleri ile karar alıcılar arasındaki diyalogu teşvik etmek için yerel gruplarla işbirliği yapmalıdır.

Meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve kamu kurumları dışındaki diğer aktörler kaynaklarını, bilgi ve becerilerini kullanarak bölge sakinlerini hakları konusunda bilgilendirebilir, yerel halkın önceliklerinin dile getirilmesine yardımcı olabilir, topluluk taleplerini somut önerilere dönüştürebilir, sorunlu politika ve planlara meydan okumalarına destek olabilir. **Bu şekilde Antakya'daki sivil toplum ve meslek grupları, sivil hareketliliğin desteklenmesinde ve toplum temelli grupların resmi planlama ve devletle ilişkilerinin kolaylaştırılmasında önemli bir rol oynayabilir.**

Antakya'yı Antakya yapan insanlarıdır!

İmzacı kurumlar ve platformlar:

**Karaçay
Koordinasyonu**

nehna

Destekleyen kurumlar:

